

Наталія КОСТЕНКО

**ГЕОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН:
НЕОЛІБЕРАЛІЗМ ЧИ НЕОПРОТЕКЦІОНІЗМ?**

Проведено ретроспективний огляд еволюції торговельної політики. Описано інструменти торговельної політики, найбільш часто використовувані як торговельні бар'єри. Охарактеризовано тенденцію застосування торговельних бар'єрів за період функціонування ВТО. Докладно розглянуті приклади застосування субсидій в авіабудуванні та сільському господарстві. Визначено позиції деяких країн у формуванні політики неопротекціонізму. Запропоновано шляхи пошуку компромісу державами в питаннях застосування торговельних бар'єрів.

In the article the retrospective review of evolution of the trade policy is made. There are described tools of trade policy, which are often used as trade barriers. The trend of using of trade barriers in the period of acting of WTO is characterized. It is shown in details the applying of subsidies in the sphere of aircraft and agriculture. Positions of some countries in forming the policy of protectionism are determined. The ways of compromise in the sphere of using trade barriers are suggested.

Ідея лібералізації торговельних відносин полягала в забезпеченні рівного доступу всіх країн на світовий ринок. Основним механізмом формування ліберальної зовнішньоторговельної політики стали багатосторонні угоди в системі ГАТТ/СОТ. Відповідно до принципів Генеральної угоди з тарифів і торгівлі лібералізація будувалася на поступовому зниженні митних тарифів. Однак розвинені країни, на протипагу зниженню рівня митного обкладання, знайшли нові засоби обмеження доступу іноземних товарів на свої ринки, які відображають нетарифний характер. Держави обґрунтовували такі дії збереженням конкурентоспроможності продукції власного виробництва. Такий підхід розвинених держав призвів до протистояння з боку країн, що розвиваються.

Характер глобального протекціонізму та лібералізму, у їхньому новому форматі є предметом постійного вивчення світової наукової громадськості. У періоди криз або економічного розквіту держави використовували в різних співвідношеннях інструменти захисту своїх ринків. Класичні дослідження Джона Стюарта Міля та сучасні дослідження Джозефа Стігліца, Саймона Евенетта, Вінсента Міллера, Джеймса Елвуда, Шарля Хілла вивчають причини та джерела виникнення протекціонізму й пропонують шляхи щодо лібералізації торгівлі [1; 3; 4].

Багатобічна координація реалізації торговельної політики здійснюється шляхом проведення переговорів у рамках раундів ГАТТ/СОТ. За офіційними документами СОТ, рекомендації Уругвайського раунду в 1994 р. щодо скорочення митних бар'єрів виявилися радикальними. На ряд товарів мита були значно знижені або скасовані взагалі. Це товари, за якими особливо висока конкурентоспроможність США: будівельне й медичне встаткування, хімікати, фармацевтична продукція, сільськогосподарські товари, цемент, пиво, меблі. За тими товарами, де величина мита перевищувала 15% (тобто за піковими тарифами. – Прим. автора), рівень скорочення становив 30%. США розширили списки тих товарів, за якими мита були скасовані: алюміній, кольорові метали, автомобілі, запчастини. Аналогічну позицію зайняли Японія й нові індустріальні країни [2].

Паралельно торговельна політика характеризувалася введенням і жорсткістю різних заходів регулювання товарних потоків. Уругвайський раунд ГАТТ включав до порядку денного більше 15 питань, які стосувалися: тарифів і нетарифних бар'єрів, сировини й сільгосппродукції, тропічних продуктів, текстилю й одягу, антидемпінгових мп, субсидій, прав інтелектуальної власності, інвестиційних мп, урегулювання спорів у системі ГАТТ.

Як зазначає Дж. Стігліц, асиметрична лібералізація негативно позначилася на умовах торгівлі в усьому світі [3, с. 80]. Поступово політику протекціонізму взяли на озброєння й інші країни світу. У результаті протекціонізм набув глобального характеру. Сьогодні насамперед актуально оцінити соціально-економічні результати, отримані в ході реалізації державами політики протекціонізму.

Метою статті є виявлення аспектів та векторів лібералізації торговельної політики й інструментів посилення протекціонізму.

Спроби міжнародної спільноти після Другої світової війни зробити світ більш гомогенним замінені сьогодні новою парадигмою гетерогенного устрою. І хоча в міжнародній практиці розроблено різноманітні рейтинги, які уніфікують інформацію за країнами, кожна із сучасних економічних систем (держава, інтеграційне угруповання) передбачає реалізацію різних цілей та завдань соціально-економічного і політичного розвитку.

На думку Ш. Хілла, вільна торгівля визначається як відсутність бар'єрів відносно потоків товарів і послуг між країнами [4, с. 165]. Країни або інтеграційні блоки використовують різні методи подолання торгових бар'єрів і реалізації цілей лібералізації торгівлі відповідно до їхньої політичної волі.

Історія не раз демонструвала приклади торговельних війн, які призводили до військових конфліктів. Європа постраждала через ряд воїн протягом XVII–XVIII ст., коли обмежувальна торговельна політика меркантилізму стала правилом. У результаті конкуруючі уряди боролися один із одним, щоб розширювати кордони їхньої імперії й поширювати свій вплив на ринки захоплених колоній.

Представник класичного лібералізму Дж. С. Міль виявив ряд таких причин і наслідків протекціонізму [1]:

1) він веде до втрати робочих місць: закони протекціонізму збільшують податки (тарифи) на імпортовані товари й/або нав'язують (квоти) на товари, увезені в країну. Ці закони обмежують вибір споживчих товарів і зменшують споживчий видаток. Сьогодні в США, згідно з даними Відділу Трудової статистики, «протекціонізм» знищує вісім робочих місць у загальній економіці на кожне збережене одне робоче місце в захищеній промисловості;

2) призводить до підвищення внутрішніх цін. Японські споживачі платять за рис у п'ять разів вище середньосвітової ціни через імпортні обмеження, які захищають японських фермерів. Європейські споживачі платять високі податки для виплати внутрішніх сільськогосподарських субсидій. Через торговельні обмеження Американські споживачі платять за цукор у шість разів вище світової ціни;

3) веде до підвищення податків загалом;

4) призводить до наростання кризи боргу.

Означені причини та наслідки й у теперішній час залишаються актуальними. Приклади, які наведені вище, свідчать про існуючі негативні тенденції.

Сучасні дослідження Е. Г. Кочетова «... лежать на шляхах пошуку такої моделі геоелекономічного світоустрою, в основі якої була б рівновага стратегічних інтересів, баланс реально сформованих зон геоелекономічного впливу, спрямованість на пошук таких моделей цивілізаційного розвитку, які б дозволили уникнути найнебезпечнішого зіткнення техногенної моделі з іншими цивілізаційними парадигмами розвитку» [5]. Гетерогенна модель розвитку являє собою реалістичний сценарій у майбутньому. Ця модель також буде вибудована на силі тяжіння до певних потужних економічних центрів, які мають бути врівноваженими. Нова передислокація країн на даний час формується політичними методами, але потрібно враховувати й соціально-культурні чинники для балансу сил у світовій економіці.

Як зазначають В. Міллер і Дж. Елвуд, світ насолоджувався найбільшим економічним зростанням протягом порівняно вільного торговельного періоду 1945–1970 рр. [1], але, на жаль, країни знову почали нарощувати протекціоністські бар'єри.

У 2009 р. незалежним Центром досліджень економічної політики (CEPR) була створена система аналізу глобальної торгівлі Global Trade Alert. У 2010 р., за даними Global Trade Alert, зберігається тенденція зниження застосування тарифних заходів і збільшення використання торговельних захисних та інших нетарифних заходів [3].

Сьогодні економічні інтереси великих і малих держав захищає складний комплекс заходів регулювання ввезення та вивезення товарів, який навряд чи свідчить про ліберальний і відкритий характер зовнішньоторговельної політики кожної з цих країн. Питання обмежувальної практики стоять першими у порядку денному переговорів, які проводяться в межах СОТ. Зворотній рейтинг, в якому відображені на перших позиціях країни, які мають найгірші показники дискримінаційної торговельної практики, ведеться незалежним Центром досліджень економічної політики (CEPR).

У шостому звіті CEPR наведено співвідношення використання різних інструментів регулювання, а саме [3]: торговельні захисні заходи (антидемпінгові, компенсаційні та захисні) – 153 (49%); експортні податки або обмеження – 10 (3%); заборона імпорту – 9 (3%); тарифні інструменти – 31 (10%); вимоги про вміст місцевих компонентів – 13 (4%); державні закупівлі – 15 (5%); інші заходи з послуг –

11 (3%); інвестиційні заходи – 22 (7%); нетарифні заходи – 9 (3%); експортні податки або обмеження – 10 (3%); інші інструменти – 31 (10%). Вищенаведені дані свідчать, що 49% заходів в обмеженні міжнародної торгівлі припадає на заходи торговельного захисту.

В реалізації торговельної політики варто враховувати, що експортні потоки зіштовхуються з певними бар'єрами, які вибудовують країни-імпортери. З огляду на це в торговельній політиці необхідно передбачити механізми подолання, усунення або адаптації щодо обмежень.

Дослідження CEPR, які провів С. Евенетт, показують, що нема єдиного критерію, який допоможе оцінити шкоду, завдану взаємній торгівлі країн. Різні заходи торговельної політики впливають на різну кількість продуктів, економічних секторів і торговельних партнерів. Центром запропонована методика щодо оцінки 4-х дискримінаційних заходів [1]. Рейтинг за кількістю або часткою дискримінаційних заходів зведено у табл. 1.

Таблиця 1

Країни, які вжили найбільше дискримінаційних заходів у 2010 р. [3]

Дай а	І і еаці еє, еѠај а о аєці а-аі і і оѠаі ç³, ÷еñі			
	Дай аєѠоааі і ү ÷еñеа, аєñеѠеі ç³ аѠ³еі еѠ çаѠі а³а, үе³і аа³ үçаі³	Дай аєѠоааі і ү ÷еñеа (%) оаѠеѠ і еѠ е³³е (еаѠааі Ѡ³е і Ѡі аѠеѠ³а), ñѠі ñі аі і үеєѠ аєеі ѠеñѠі аѠааєеñү аєñеѠеі ç³ аѠ³еі³ çаѠі ає	Дай аєѠоааі і ү ÷еñеа (%) ñаеѠі Ѡ³а, ñѠі ñі аі і үеєѠ і Ѡеєі үѠ³ аєñеѠеі ç³ аѠ³еі³ çаѠі ає	Дай аєѠоааі і ү ÷еñеа Ѡі Ѡаі ааеуі еѠ і аѠѠі аѠ³а, ñѠі ñі аі і үеєѠ і Ѡеєі үѠ³ аєñеѠеі ç³ аѠ³еі³ çаѠі ає
1	^а аѠі і аєñуеєе ñі ç (146)	Ааі аñѠаеа (724)	^а аѠі і аєñуеєе ñі ç (55)	^а аѠі і аєñуеєе ñі ç (168)
2	Ѡі ñ³еñуеа ѠаааѠаѠ³ (73)	ЕаçаѠñѠаі (719)	АеаеѠ (54)	АѠааі Ѡеі а (161)
3	АѠааі Ѡеі а (41)	І ааѠ³ (599)	І ааѠ³ (45)	ЕеѠае (161)
4	ç³ а³ (31)	^а аѠі і аєñуеєе ñі ç (437)	Ааі аñѠаеа (38)	ç³ аі і аç³ (152)
5	І ç³ а-÷еі а (29)	Ѡі ñ³еñуеа ѠаааѠаѠ³ (421)	ЕаçаѠñѠаі (36)	Ѡі ñ³еñуеа ѠаааѠаѠ³ (142)
6	Ааеєеа АѠеѠаі ç³ (24)	ç³ а³ (347) ç³ аі і аç³ (347)	Ѡі ñ³еñуеа ѠаааѠаѠ³ (34)	Ѡ³ еуі а³ (132) І ç³ а-÷еі а (132) І АѠ (132)
7	ç³ аі і аç³ (22)		АѠ ç³ (32) ç³ аі і аç³ (32)	
8	ЕеѠае (19) Ѡае³ (19)	АѠ ç³ (345)	ç³ а³ (31)	
9		АѠааі Ѡеі а (336)		
10	АаñѠѠ³ (17)	ЕеѠае (335)	І ç³ а-÷еі а (27)	Ааеуа³ (131) АѠаçеє³ (131)

Лідером із вжиття торговельних обмежень є Європейський Союз, який у трьох рейтингах посідає 1-ші місця. Дискримінаційні заходи за тарифами ЄС торкаються майже 1/3 митного тарифу. Поряд із ЄС, активно захищають свою ринки країни БРІК, Німеччина, Аргентина та Венесуела.

Прибічниками неопротекціонізму сьогодня є великі транснаціональні корпорації, асоціації й союзи фермерів і промисловців. Єдиний підсумок такої політики – це прибуток і високі зарплати. У результаті між країнами збільшується розрив у рівнях доходів.

За офіційними даними СОТ [2], за 15-річний період існування міжнародної організації у торговельних взаєминах держав було ініційовано проведення 3752 антидемпінгових розслідувань, за результатами яких прийняті 2433 антидемпінгових заходи, що становить майже 65%. За активністю використання

країнами антидемпінгових заходів 436 були запроваджені Індією, а 563 – проти Китаю, тобто 23%. Спеціальних заходів у світовій практиці було вжито 101, максимальне число у Індії – 12. У взаємних торговельних відносинах між країнами було ініційовано 245 розслідувань за субсидіями, з яких було вжито 139 компенсаційних заходів, або 57%, 54 з них припадали на країни ЄС. Проведемо аналіз застосування антидемпінгових та компенсаційних заходів за час існування СОТ (рис. 1).

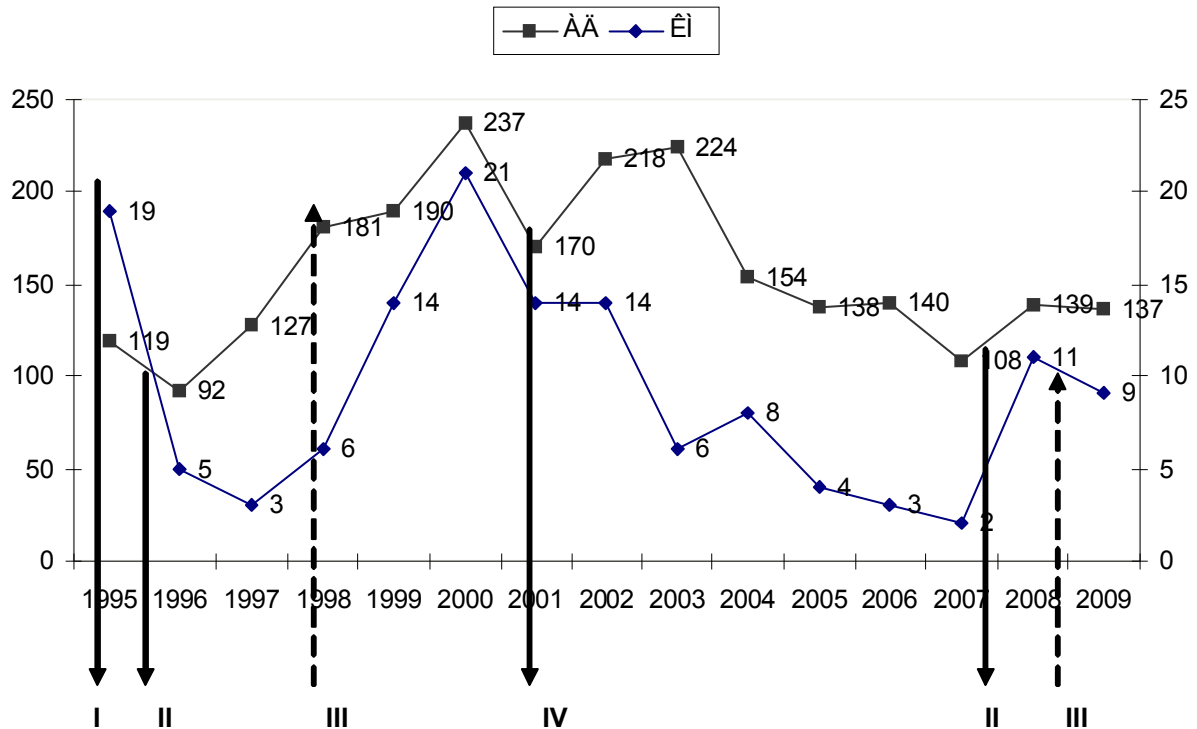

Рис. 1. Графічний аналіз застосування антидемпінгових та компенсаційних заходів у межах Світової організації торгівлі

Розроблено автором на основі даних СОТ [2].

Згідно зі Звітом розвитку у міжнародному торговельному середовищі від 24. 11. 2010 р., який представив Генеральний директор СОТ, з листопада 2009 р. до жовтня 2010 р. було оголошено 990 регулярних повідомлень із санітарних та фітосанітарних заходів.

Їхня кількість порівняно з попереднім періодом збільшилася на 69%. Це обумовлено новими реєстраційними вимогами для експортних компаній, різноманітними фітосанітарними обмеженнями на заводах та до продукції заводів, імпорнтними обмеженнями щодо продуктів, вироблених за допомогою біотехнологій, занепокоєнням стосовно максимальних рівнів залишків пестицидів, обмеженнями у постачанні м'ясних продуктів через ризик захворювань пташиним грипом [6, с. 33].

Їхня кількість порівняно з попереднім періодом збільшилася на 69%. Це обумовлено новими реєстраційними вимогами для експортних компаній, різноманітними фітосанітарними обмеженнями на заводах та до продукції заводів, імпорнтними обмеженнями щодо продуктів, вироблених за допомогою біотехнологій, занепокоєнням стосовно максимальних рівнів залишків пестицидів, обмеженнями у постачанні м'ясних продуктів через ризик захворювань пташиним грипом [6, с. 33].

Графічний аналіз заходів із торговельного захисту (рис. 1) відображає такі тенденції:

1) створення СОТ сприяло різкому зменшенню торговельних бар'єрів, оскільки у 1992 р. було проведено 300 антидемпінгових розслідувань, а в 1995 р. їхня кількість скоротилася майже у 2 рази – 157. Кількість антидемпінгових заходів зменшилася до 119;

2) у передкризовий період масштаби використання торговельних бар'єрів зменшуються: лише 92 антидемпінгові та 5 компенсаційних заходів у 1996 р. та 108 антидемпінгових та 2 компенсаційних заходів у 2007 р.;

3) у період кризи та післякризовий період відбувається різке збільшення використання торговельних обмежень;

4) зі збільшенням масштабів світової торгівлі країни відмовляються від вжиття торговельних обмежень: порівняно з 2000 р., який розглядається як кращий за показниками приросту світової торгівлі, коли обсяги експорту та імпорту зросли на 12 та 17% відповідно [7, с. 45], у 2001 р. кількість вжитих заходів пропорційно зменшилась у 1,5 разу.

Наведений аналіз відображає стійку тенденцію щодо коливання торговельних бар'єрів, які виступають в ролі індикатора стану світової економіки загалом. Слід зазначити, що обидва торговельні бар'єри відображають майже схожу тенденцію їхнього використання (рис. 1). Зупинимося на розгляді використання у торговельній політиці країнами субсидій, що завдають найбільшої шкоди і є підставою для визначення компенсаційних мит.

Субсидія є державною оплатою внутрішньому виробникові. Субсидії набувають різних форм, а саме: грошові субсидії, надання низьких процентів для позик, податкові канікули або пільги, участь державного капіталу в національних компаніях тощо. Зменшуючи ціни виробництва, субсидії допомагають виробникам двома способами – конкурувати проти іноземного імпорту і можливістю переміщувати ринки.

У світовій практиці найбільшим бенефіціантом субсидій є розвинені країни. Європейський Союз у 2002 р. з бюджету виділив 43 млрд. дол. США сільськогосподарських субсидій. У травні 2002 р. президент США Дж. Буш підписав закон, яким встановлював субсидії фермерам на кілька років більш ніж на 1 млрд. дол. [4].

Вагомими є й субсидії для промислового сектору. Наприклад, субсидії були надані на підтримку корпораціям Боїнг (Boeing) і EADS (Airbus – Ейрбас), що зменшило вартість розробки нових літаків для комерційної реактивної авіації. Для Боїнга ці субсидії були надані у вигляді податкового кредиту; для Airbus субсидії набули форми позик Європейського Союзу.

У теоретичних дослідженнях Ш. Хілла зазначено, що витрати на розробку аеробуса A380 становили близько 14 млрд. дол. США. Для окупності проекту необхідно виробити 250 літаків, при виробництві 350 літаків проект стане давати прибуток [4, с. 184].

За повідомленням газети «Коммерсант», у липні 2010 р. Boeing виграв суперечку про незаконне субсидування конкурента Євросоюзом. Світова торговельна організація поставила крапку в багаторічній суперечці світових авіаконцернів, визнавши незаконним субсидування країнами Євросоюзу концерну Airbus у розмірі 20 млрд. дол. США [8].

У 1992 р. США і ЄС уклали угоду, що регулює надання державних субсидій на виробництво пасажирських літаків. Відповідно до цього документа ЄС міг надавати Airbus кредити, що покривають не більше 33% вартості розробки нової моделі, на строк не більше 17 років, а уряд США – субсидувати виробництво цивільних літаків Boeing з фондів військових і космічних проектів на суму не більше 3% річного обороту підрозділу цивільної авіації Boeing.

У жовтні 2004 р. Boeing подав на конкурента скаргу у СОТ. Субсидії, які Airbus одержав від урядів Франції, Німеччини, Великобританії й Іспанії, не передбачені угодою й несумісні із правилами світової торгівлі. Мова йшла про податкові поступки, фінансування дослідницької діяльності й безвідсоткові кредити на розробку й виробництво нових моделей – усього близько 200 млрд. дол., які, на думку Boeing, дали змогу концерну стати лідером ринку.

Тільки в 2010 р. СОТ визнала незаконним субсидування експорту близько 20 млрд. дол. пільгових держзаймів на створення пасажирського літака A380, а також літаків A300, A310, A320, A330 і A340. Крім цього, організація дійшла висновку, що масштабне фінансування ЄС науково-дослідних робіт та інфраструктурних проектів Airbus порушує умови міжнародних торговельних угод. У підсумку Airbus необхідно протягом трьох місяців повернути частину отриманої від країн ЄС фінансової допомоги. Кредити французького урядів, а це майже 4 млрд. дол., СОТ визнала законними - саме у Франції базується концерн EADS, власник Airbus [8].

16 липня 2010 р. СОТ винесла попереднє рішення за зустрічним позовом ЄС до уряду США. Відповідно до скарги Брюсселя в 1990–2004 рр. американська влада спрямувала для Boeing 18,9 млрд. дол. податкових пільг і субсидій на дослідницькі роботи. Крім цього, концерн одержує багатомільйонні субсидії від уряду Японії, де випускаються кабіни для Boeing 787 (конкурент A350). Як зазначає видання «The Wall Street Journal», суперечка в межах СОТ є ключовим елементом у боротьбі авіаконцернів за замовлення Міністерства оборони США на постачання близько 179 літаків-

авіазаправників на загальну суму майже 40 млрд. дол. Так, концерн EADS пропонує в тендері варіант свого пасажирського літака А330 – одну з моделей, субсидування якої СОТ визнала незаконною [9].

Як бачимо з цього прикладу, субсидії спрямовані на підтримку внутрішніх виробників, що підвищує їхню міжнародну конкурентоспроможність, при цьому повністю усувається конкуренція з боку інших держав. Багато експертів констатують, що норми СОТ застаріли й без державної підтримки авіабудування ні в Європі, ні в США просто не виживе.

Європейський Союз, як регіональний інтеграційний блок, свою торговельну політику весь час будує на твердому лобіюванні інтересів власних виробників не тільки в авіабудуванні, а й в автомобілебудуванні, сільському господарстві тощо.

Цей приклад яскраво демонструє, що субсидії допомагають досягати національним компаніям домінуючої позиції в тих виробництвах, де є економічно важливі ніші на світовому ринку. Тому часто державна підтримка здійснюється для кількох фірм, які працюють як субпідрядники, для виробництва певних товарів. Однак субсидії згодом мають бути повернуті й тому вони лягають податковим тягарем на населення.

У ЄС і США сільськогосподарська продукція захищається краще, ніж у країнах, що розвиваються. У країнах з високим рівнем доходу зберігаються значно вищі максимальні ставки тарифів порівняно з країнами з низьким рівнем доходів. Найбільш високі ставки тарифів зберігаються в секторах, що являють найбільший експортний інтерес для країн, що розвиваються.

Розвинені країни активно субсидують своїх фермерів. Державні субсидії, які виділені країнами для підтримки сільськогосподарських виробників, досягали від 27 до 63% у доходах сільгоспвиробників (табл. 2).

Таблиця 2

Державна підтримка сільськогосподарського виробництва, 2004 р.

	Çàããëüí èé í áñÿãããðæãáí í ç í ããòðèè èè, í èðä. äí è. ÑØ Å	*àñòèà äãðæãáí í ç ããòðèè èè á çããëüí í òáí òí ä³ ñ³ëüäí ñí àèðí áí èèã, %
^a äðí í áéñüèèé Ñí þ ç	133,4	33
ßí í í ÿ	48,7	56
ÑØ Å	46,5	18
Ï ãããáí í à Èí ðáÿ	19,8	63
Òðããèè à	11,6	27

Джерело: Організація економічного співробітництва й розвитку, дані 2004 р.

У 2007 р. країнам-членам СОТ були встановлені два рівні завдань щодо скорочення розмірів загальної підтримки, що спотворює торгівлю її членами. Для ЄС ліміт передбачалося скоротити на 85, або 75%, а відповідний ліміт субсидій у США – на 73–66%, Японії необхідно скоротити свій рівень підтримки на 70,5–79,0%, а іншим розвиненим країнам – на 50–60%.

Крім цього, у проекті документа представлені формули зі скорочення кожного компонента загального розміру державної підтримки. Стосовно «жовтого кошика», на який припадає більша частина державної підтримки, що спотворює торговельні відносини, ЄС потрібно було скоротити розмір субсидій на 70% (з 67,16 до 20,1 млрд. євро), а США – на 60% (з 19,1 до 7,6 млрд. дол.). Для розвинених країн, державна підтримка яких у рамках «жовтого кошика» перевищує 40% від усього обсягу сільськогосподарського виробництва, передбачалося знизити на 65%, іншим же країнам – знизити максимальний рівень своєї державної підтримки на 45% [10].

На окрему продукцію рівень державної підтримки в рамках «жовтого кошика» не повинен перевищувати середній рівень фактичних платежів за період 1995–2000 рр., хоча США можуть враховувати весь період 1995–2004 рр., на який припадає найвищий рівень платежів.

Розвиненим країнам пропонується знизити тарифи на сільськогосподарську продукцію, які в цей час перевищують 75%, на 66–73%, що більше тих 60%, які були позначені Брюсселем як прийнятні для ЄС. І хоча верхня межа цього діапазону близька до тієї величини скорочення, що була запропонована групою країн G-20, ця цифра ця менша від тієї величини, що була запропонована

США. Мита, розмір яких у цей час становить менше 75%, будуть розділені на три інші групи, у рамках яких тарифи будуть знижені на відповідну меншу величину.

Для країн, що розвиваються, буде діяти правило «дві третини», хоча окремим країнам буде дозволено відступати від цього правила для того, щоб середній рівень скорочення тарифів у цих країнах становив 36–40%. Хоча скорочення тарифів у розмірі 36% у середньому відповідає пропозиції, висунутій самою групою G-20, країнам із цієї групи доведеться погодитися на те, щоб скоротити тарифи в середньому на 40%, щоб домогтися скорочення розмірів субсидій американським фермерам на більшу величину [10].

Із практики бачимо, що субсидії часто захищають неефективні й надлишкові виробництва. Особливих втрат світовій економіці завдають сільськогосподарські субсидії: субсидуються неефективні фермери, для того щоб зберегти їхній бізнес (вирощування тютюну в Європі); негативна практика сприяння фермерам виробництва продуктів, які можуть бути вирощені в інших країнах менш дешевим способом, і отже можуть бути імпортованими (вирощування бавовни й цитрусових у США); зменшують міжнародну торгівлю сільськогосподарськими продуктами, що ще більше скорочує споживання в країнах, які розвиваються.

Питанням сільськогосподарських субсидій в межах СОТ приділяється багато уваги. Генеральний секретар СОТ Л. Паскаль нещодавно висловив надію, що Доха-Раунд завершиться в 2011 р. До контролю цього питання підключені лідери Великої двадцятки.

Шляхи щодо подальшого діалогу між країнами в питаннях узгодження заходів торговельної політики мають бути спрямовані на пошук компромісу у: визначенні обсягів субсидій пропорційно виробничому та сільськогосподарському потенціалу країн; виключенні дискримінаційного характеру антидемпінгових заходів не стосовно товарів певної країни, а стосовно визначених виробників; використання єдиних правил для всіх країн-членів СОТ щодо зниження тарифної ескалації тощо.

Сучасна система заходів торговельної політики дуже диференційована і потребує критичної оцінки впливу на розвиток економіки у довгостроковій перспективі окремо за кожним інструментом, з урахуванням інтересів споживачів та виробників, країн та міжнародних інститутів.

Література

1. Vincent H. Miller *Free Trade or Protectionism* [Електронний ресурс] / Vincent H. Miller and James R. Elwood // Режим доступу : <http://www.isil.org/resources/lit/free-trade-protectionism.html>
2. Офіційний сайт СОТ [Електронний ресурс] // Режим доступу : www.wto.org
3. *Unequal Compliance: The 6th GTA Report 2010* / Edited by Simon J. Evenett. – London Centre for Economic Policy Research, 2010. – 311 p.
4. Charles W. L. Hill. *Global business today* / Charles W. L. Hill. – New York : McGraw-Hill/Irwin, 2006. – 611 p.
5. Кочетов Э. Г. *Глобалистика как геоэкономика, как реальность, как мироздание: Новый ренессанс – истоки и принципы его построения, фундаментальные опоры, теоретический и методологический каркас* / Э. Г. Кочетов. – М. : Изд. группа «Прогресс», 2001. – 704 с.
6. *Overview of developments in the international trading environment. Trade Policy Review Body. WT/TPR/OV/13.* – World Trade Organization. – 24 November 2010. – 10-6301. – 114 p.
7. *International Trade Statistics 2001*, WTO Publications. – 2001. – P. 220.
8. Елена Сеницына *ВТО сбила Airbus* // Коммерсант-Украина. – 2010. – № 109.
9. Алексеева О. *A380 взлетел незаконно* [Електронний ресурс] / О. Алексеева, А. Ковалевский. – Режим доступу : <http://www.gazeta.ru/sinoss/2010/03/24/3342619.shtml>
10. *Информационно-аналитический бюллетень «Мосты».* – 2007. – Окт. – № 1.